

Ovchynnikova O. M. Development of education in the humanities in marine educational establishments of Southern Ukraine (1984–1990)

The article deals with the analysis of the main trends of the humanities instructions in maritime educational establishments of Ukraine during 1984–1990. The curricula of Admiral Makarov Nikolaev Order of the Red Banner of Labor Shipbuilding Institute, the Kherson branch of the Admiral Makarov Nikolaev Order of the Red Banner of Labor Shipbuilding Institute, and the lieutenant commander Schmidt Kherson navigation college were used as a basis for the research. The lower limit of the research was chosen 1984, because this year of all others one of the largest education reforms of the year was announced according to the resolution of the Supreme Soviet of the USSR “On the main directions of reform of secondary and vocational schools”. The upper limit is 1990, the year before the disintegration of the Soviet Union and the year when the implementation of the resolution on “The main directions of restructuring higher and secondary special education in the country” (1987) is interrupted. The state of the merchant navy in the above-noted period is revealed. A brief description of the state of education during 1984–1990 is also given. In the curricula of the above-noted educational establishments we determined the total number of hours allocated for the study of all subjects in every year of study, established how many hours were allocated for the study of humanities and what percentage it composes in the total number of hours allocated for the study of all subjects. what humanities were studied in each year of study. The curricula of this period present general professional and humanitarian disciplines, because the goal was to form not only a qualified professional, but also a many-sided personality. Great importance was also given to the ideological component of education, training in the spirit of Marxism-Leninism. But not enough attention was paid to the humanitarian aspect of education.

Key words: humanities, curriculum, maritime education, merchant navy, education reform.

УДК 377:159

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.2.05>

Окаєвич А. В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті аналізується актуальна педагогічна проблема формування професійних якостей майбутніх офіцерів Збройних сил України у вищих військових навчальних закладах.

З'ясовано, що особливості професійної підготовки майбутніх офіцерів зумовлені потребою зміни системи військової освіти України відповідно до окреслених напрямів її розвитку з урахуванням досвіду підготовки офіцерів у навчальних закладах країн – членів Організації Північноатлантичного договору. Окрім того, у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів необхідне врахування набутого досвіду виконання військовослужбовцями Збройних сил України службово-бойових завдань під час операції Об'єднаних сил і Антитерористичної операції.

Визначено, що у професійній підготовці майбутніх офіцерів одним із пріоритетних завдань є формування професійних якостей військовослужбовців відповідно до викликів сьогодення й опанування курсантами практичних механізмів вирішення актуальних завдань професійної діяльності через упровадження та використання активних форм і методів навчання.

Здійснено узагальнення наявних у сучасному психолого-педагогічному дискурсі поглядів на особливості професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах і умови специфічного освітнього середовища, методики навчання і виховання курсантів, реалізація яких сприяє підвищенню ефективності формування професійних якостей офіцера.

Визначено сукупність вимог до офіцера тактичного рівня та його кваліфікації як військового фахівця, компетентностей, що формуються у процесі освітньої діяльності вищого військового навчального закладу, та результати навчання, які базуються на профілі програми спеціалізації. Конкретизовано чинники, які притаманні офіцеру, та сутнісні характеристики майбутніх офіцерів як ключових суб'єктів військово-професійної діяльності: активність, продуктивність, цілісність, системність проявів професійних якостей у військово-професійній діяльності.

Ключові слова: курсант, майбутній офіцер, суб'єкт, військово-професійна діяльність, вищий військовий навчальний заклад.

Зміни, що відбуваються в системі професійної підготовки офіцерського складу для Збройних сил України й інших військових формувань, зумовлені актуальною потребою пошуку шляхів забезпечення належного рівня сформованості професійних якостей офіцерів з урахуванням набутого досвіду участі військовослужбовців в операції Об'єднаних сил і Антитерористичній операції.

З урахуванням задекларованої мети вищої освіти в Україні як “підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного й інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях” [1] набуває актуальності вирішення проблеми створення організаційних та педагогічних умов формування в майбутніх офіцерів під час навчання у вищих військових навчальних закладах професійних якостей, насамперед емоційно-вольової стійкості як передумови успішної професійної діяльності.

Мета статті – зробити теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх офіцерів, спрямованої на формування професійних якостей майбутніх офіцерів Збройних сил України у вищих військових навчальних закладах з урахуванням досвіду підготовки офіцерів у навчальних закладах країн – членів НАТО та досвіду участі військовослужбовців в операції Об'єднаних сил і Антитерористичній операції, оскільки означене актуальне питання ще не має належного теоретичного, методологічного та методичного обґрунтування в педагогічній науці.

Військово-професійна діяльність, на думку низки дослідників: М. Дьяченка, С. Морозова, М. Нецадима, М. Томчука, В. Ягупова й інших, має винятково специфічні особливості, бо є динамічною системою взаємодії військовослужбовця із зовнішнім світом, у процесі якої відбувається виконання ним завдань із забезпечення збройного захисту держави від агресії, що, своєю чергою, зумовлює формування та підтримання бойового потенціалу вітчизняного війська.

На думку В. Ягупова, найважливішою передумовою бойового потенціалу Збройних сил України є всебічно підготовлений військовослужбовець, його свідомість, знання, уміння, навички, творча й інноваційна активність, розвинута емоційно-вольова сфера психіки, військово-технічна кваліфікація, переконання, мотивація й ідеали. Усе це, на думку дослідника, вимагає, по-перше, концептуального визначення освітніх, виховних і розвиваючих цілей військово-дидактичного процесу; по-друге, конкретного формулювання змісту загального, загальновійськового, військово-професійного та гуманітарного навчання. Вони, беручи до уваги інформаційні структури, пізнавальні, мотиваційні й емоційно-вольові процеси військовослужбовців, а також конкретні умови, призначення та результати їх підготовки, визначають конкретні дидактичні завдання підготовки кожного військового спеціаліста і підрозділу, окремих військових частин, з'єднань, об'єднань, видів і родів військ за певний період часу. Колективний характер сучасної бойової техніки та зброї потребує особливо докладного визначення таких дидактичних завдань, які забезпечили б не тільки формування індивідуальної бойової майстерності, а й колективну злагодженість підрозділу (частини, з'єднання, об'єднання, видів і родів військ та Збройних сил України загалом) [11].

Грунтовні дослідження особливостей організації й удосконалення процесу військово-професійної підготовки офіцерів та окремих його аспектів здійснювали: С. Каплун, С. Будник (особливості формування військової компетентності офіцерів), О. Євсюков (питання військово-спеціальної компетентності), М. Нецадим і В. Ягупов (концептуальні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів), Л. Барановська, В. Георгієв, О. Діденко (проблеми військово-професійної підготовки фахівців), О. Бойко (методичні основи формування лідерської компетентності офіцерів); О. Капінус (методологічні основи формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів), О. Торічний, Е. Афонін (особливості професійно-особистісного розвитку майбутніх фахівців загалом і офіцерів зокрема) та інші. Педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів досліджували М. Жиленко, Л. Мерзляк, В. Моїсєєв, В. Перевалов, І. Радванський; етику управлінської діяльності військового керівника – М. Тарнавський; педагогічні аспекти управлінської діяльності офіцерів – Г. П'янковський та І. Хорев; педагогічну оцінку ефективності професійної діяльності офіцерів – М. Руденко.

Ми погоджуємося з поглядами Н. Зеленської, що “військове навчання – це специфічний педагогічний процес, сутність якого полягає в опануванні курсантами системи знань, умінь та навичок, у розвитку в них творчого мислення, волі та характеру, формуванні морально-психологічних і бойових якостей, готовності до виконання бойового завдання” [2], тоді як В. Ягупов його потрактує як планомірну, організовану, спільну і двосторонню цілеспрямовану діяльність тих, хто навчає, і тих, хто навчається, спрямовану на свідоме, міцне і глибоке опанування останніми системи військово-професійних знань, навичок і вмінь, процес, під час якого набувається військова освіта, відбуваються виховання, розвиток і психологічна підготовка військовослужбовців і військових підрозділів, формування світогляду, засвоєння воєнного досвіду людства і військової діяльності [12, с. 77].

Щодо функцій, реалізація яких є обов'язковою у процесі навчання військовослужбовців загалом та майбутніх офіцерів зокрема, ми поділяємо думку Ю. Зуєва, який виокремлює чотири основні:

- 1) навчальна – озброєння майбутніх офіцерів системою відповідних знань, умінь та навичок;
- 2) виховна – формування професійних та особистісних якостей, необхідних для військової діяльності;
- 3) розвивальна – розвиток інтелектуальних і фізичних якостей військовослужбовців;
- 4) психологічна – формування внутрішньої психологічної готовності до розв'язання бойових та службових завдань [3, с. 12].

Відповідно до Професійного стандарту офіцера тактичного рівня Збройних сил України [9], професію офіцера визначено як:

- поліфункціональну – за кількістю покладених на офіцера різноманітних функціональних обов'язків;
- вербальну – за засобами впливу на особовий склад в умовах безпосереднього й опосередкованого зв'язку з ним;
- індивідуальну – за формою організації;
- самостійну – за способами діяльності без сторонньої допомоги (у межах виконання завдань);
- полікомунікативну – за обсягом службово-інформаційних зв'язків із періодично змінним колом осіб;
- розумову – за співвідношенням розумового і фізичного навантаження;

- творчу – таку, що в межах виконання завдань не піддається повною мірою алгоритмічному опису;
- динамічну – за змінними умовами професійної діяльності;
- стресогенну – за особливими умовами виконання службових обов’язків, що пов’язані із впливом стресогенних чинників середовища і діяльності;
- з підвищеною моральною відповідальністю за здоров’я і життя особового складу, збереження матеріальних цінностей [9, с. 12].

Окрім того, випускник вищого військового навчального закладу повинен мати належний рівень:

- знань – як сформованості концептуальних знань, набутих у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності;
- умінь – як здатності до розв’язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання й інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів;
- комунікації – як здатності донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності, здатності ефективно формувати комунікаційну стратегію;
- самостійності і відповідальності – як здатності до управління комплексними діями або проєктами, відповідальності за результати своєї діяльності, за ухвалення рішень у непередбачуваних умовах, відповідальності за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, здатності до подальшого навчання з високим рівнем самостійності [9, с. 14].

З огляду на особливості професії офіцера, серед яких насамперед необхідно відмітити необхідність володіння офіцером відразу після випуску з навчального закладу професійною компетентністю, якої досить “не лише для виконання посадових обов’язків, але й для забезпечення потреб оборони держави” [6, с. 35], що передбачає готовність до ухвалення виваженого управлінського рішення в умовах впливу негативних чинників, притаманних умовам виконання службово-бойових завдань, щодо системи методичних і загальнодидактичних принципів, на яких базується педагогічний процес навчання майбутніх офіцерів, ми погоджуємось із поглядами О. Калініна [4] та В. Петрука [8], які до визначальних принципів відносять такі: системності та послідовності; інтеграції та диференціації; активізації навчально-пізнавальної діяльності; наочності; технологічності; професійної спрямованості.

Узагальнення поглядів дослідників на проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів дозволяє виокремити низку груп професійних особистісних якостей, серед яких визначальними вбачаються такі:

- організованість як здатність до організації власної військово-професійної діяльності та діяльності підпорядкованого особового складу, здійснення її прогнозу, координації, оперативного реагування та своєчасного корегування, контролю й аналізу результатів;
- цілеспрямованість, інтерес та ініціативність під час вирішення завдань, стійка потреба пошуку варіантів дій у нетипових ситуаціях;
- лідерство як здатність впливу на особовий склад через неформальні управлінські ознаки, мотивація до успішної реалізації професійних компетентностей як офіцера, так і підлеглих;
- адаптивність як здатність адаптуватися до нетипової ситуації службово-бойової діяльності, подолання стереотипних шаблонів вирішення професійних проблем, здатність до оперативного ухвалення управлінського рішення;
- комунікативність як здатність налагоджувати та підтримувати контакти з іншими суб’єктами військово-професійної діяльності, налагоджувати та підтримувати ефективну суб’єкт-суб’єктну професійну взаємодію [5].

Як зазначає Л. Снігур, сучасний офіцер – це “вмілий організатор, людина високих принципів, здатна ініціативно і творчо застосовувати на практиці все нове, передове, що з’являється у військовій справі. Як вимогливий і турботливий командир і начальник він уміє і любить працювати з людьми, цінує колективний досвід, дослухається до думки товаришів, критично оцінює досягнуте. У розбудові та зміцненні Збройних сил України офіцерські кадри посідають винятково важливе місце. Сучасний офіцер, який має високу довіру народу, покликаний якісно навчати і виховувати підлеглих. <...> Сучасний офіцер шляхом індивідуального та колективного впливу постійно здійснює виховання воїнів, організовує їхню діяльність та здійснює контроль за нею, готує воїнів і військові колективи до успішних бойових дій, до виконання завдань бойового чергування в умовах мирного часу” [10, с. 304–305].

Результативність професійної підготовки майбутнього офіцера щодо забезпечення належного рівня сформованості його професійних якостей є визначальною умовою успішності реалізації офіцером себе у професії. Насамперед це стосується етапу становлення молодого офіцера. Дослідження питання професійного становлення офіцера дозволило В. Осьодло виокремити чинники, які притаманні офіцеру – випускнику вищого військового навчального закладу. Так, надаючи характеристику особливостям, які притаманні випускникам, науковець вказує, що молоді офіцери:

- відкриті до нового досвіду та гнучкі, їх цікавлять соціальні контакти. Однак молодому офіцеру складно обрати правила поведінки у військовому середовищі, яке, своєю чергою, може позитивно чи негативно впливати на процес входження у професію. Це може залежати від соціально-психологічних особливостей

колективу й відмінностей від попереднього професійного середовища, що спричиняє необхідність засвоєння нових норм, традицій та звичаїв;

– позиційність як готовність брати на себе відповідальність за виконання військово-професійних завдань, бачити себе в центрі подій та діяти під керівництвом інших. Серед способів досягнення професійних результатів на перших позиціях знаходяться виконання наказів та інструкцій. Однак не завжди нормативні документи можуть дати відповідь на питання про те, як діяти, і зацикленість на інструкції знижує здатність діяти відповідно до ситуації, що спричиняє опір у більш досвідчених підлеглих;

– є дещо зниженими рефлексивність, самостійність і оптимальність. Так, приблизно 50 % молодих офіцерів не мають дифенційованого Я-образу, самосприйняття має рівень нижче за середній. Також самореалізація є порівняно низькою. Вони на останні позиції переносять власні захоплення через спрямованість на навчання та професійне життя, намагаються повністю “віддатися” службі;

– у своїй професійній діяльності взаємодопомогу не вважають одним з основних способів вирішення професійних питань, а намагаються надіятись на себе. Тут спрацьовують вікові особливості, а саме: “юнацький максималізм” як намагання показати себе, проявити свої здібності для набуття бажаного соціального статусу в колективі;

– є чутливими до військово-професійного середовища з позиції формування фрустрації та тривоги [7, с. 267–385].

Отже, особливості, що притаманні вищому військово-навчальному закладу, визначально впливають на формування професійних якостей майбутнього офіцера. Професійна підготовка курсанта, суб'єктами якої є науково-педагогічний, адміністративно-командний склад та курсанти – майбутні офіцери, вектором свого спрямування має створення організаційних та педагогічних умов формування моделей поведінки випускника у спеціально створених ситуаціях військово-професійної діяльності, що, своєю чергою, забезпечує формування індивідуальної системи ціннісних орієнтацій майбутнього офіцера.

У результаті проведеного аналізу й узагальнення психолого-педагогічної літератури, а також досвіду підготовки курсантів у вищих військових навчальних закладах необхідним убачається виокремлення сутнісних характеристик майбутніх офіцерів як суб'єктів військово-професійної діяльності, якими є активність, продуктивність, цілісність у військово-професійній діяльності, усвідомлення та сприйняття не тільки своєї професійної суб'єктності, а насамперед суб'єктності інших – офіцерів, сержантів та солдатів, інтегральність та системність проявів суб'єктних властивостей і якостей офіцерів у військово-професійній діяльності.

Висновки. Аналіз виконання офіцерським складом країн – членів НАТО службово-бойових завдань і одержаний під час участі в операції Об'єднаних сил і Антитерористичній операції досвід вказують на нагальну потребу пошуку підходів до формування в курсантів професійних якостей, результатом чого є готовність випускника до адекватного реагування на ситуації з нормативною невизначеністю, усвідомленого прояву ініціативи, прийняття на себе повної відповідальності за ухвалені управлінські рішення.

Визначальний вплив на формування професійних якостей майбутнього офіцера має реалізація в освітньому процесі організаційних та педагогічних умов професійної підготовки курсанта з урахуванням притаманних професії особливостей і успішного досвіду реалізації службових компетентностей.

Подальші перспективи дослідження полягають у розробленні методики формування професійних якостей майбутніх офіцерів у вищому військово-навчальному закладі з використанням потенціалу тренінгових технологій.

Використана література:

1. Про вищу освіту : Закон України № 243–VIII, 2300–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019.
2. Зеленская Н. Педагогическая концепция управления качеством подготовки офицерских кадров : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08. Санкт-Петербург, 2008. 424 с.
3. Зуев Ю. Сознательное и подсознательное в деятельности воина : автореф. дис. ... канд. филос. наук : 09.00.01. Москва, 1992. 24 с.
4. Формування характеру курсантів у педагогічному процесі вищого військового навчального закладу / М. Томчук та ін. ; заг. ред. Л. Снігур. Одеса, 2007. 164 с.
5. Капінус О. Методологія, теорія і методика формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних сил України : монографія. Житомир : вид. О. О. Євенок, 2020. 600 с.
6. Нецадим М. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика : монографія. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2003. 852 с.
7. Осьодло В. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ : ПП “Золоті ворота”, 2012. 463 с.
8. Петрук В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : монографія. Вінниця : Універсум-Вінниця, 2006. 292 с.
9. Професійний стандарт офіцера тактичного рівня Збройних сил України – фахівця військового управління. Київ, 2016, 51 с.
10. Снігур Л. Військова психологія і педагогіка : підручник. Луцьк, 2010. 576 с.
11. Ягупов В. Військова психологія : підручник. Київ : Тандем, 2004. 656 с.
12. Ягупов В. Військова дидактика : навчальний посібник. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2000. 400 с.

References:

1. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" (2019) № 243–VIII. 2300–VIII [Law of Ukraine "On Higher Education"]. *Vidomosti Verkhovnoi rady Ukrainy*.
2. Zelenskaia N. V. (2008). Pedagogicheskaia kontseptsyia upravleniia kachestvom podgotovky ofitseriv kadrov [Pedagogical concept of quality management of officer training] : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.08. Sankt-Peterburh [in Russian].
3. Zuev Yu. F. (1992). Sozhatelnoe y podsozhatelnoe v deiatelnosti voyna [Conscious and subconscious in the activity of a warrior] : avtoref. dys. ... kand. fylos. nauk : 09.00.01. Moskva [in Russian].
4. Kalinin O. O. (2007). Formuvannia kharakteru kursantiv u pedahohichnomu protsesi vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu [Formation of the character of cadets in the pedagogical process of higher military educational institution] / M. I. Tomchuk, A. S. Trots, V. O. Roilian ta in. ; zah. red. L. A. Snihur. Odesa [in Ukrainian].
5. Kapinus O. S. (2020). Metodolohiia, teoriia i metodyka formuvannia profesiinnoi subiektnosti maibutnikh ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy [Methodology, theory and methods of forming the professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine]. Zhytomyr : Vyd. O. O. Yevenok. 600 s. [in Ukrainian].
6. Neshchadym M. I. (2003). Viiskova osvita Ukrainy: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka [Military education of Ukraine: history, theory, methodology, practice]. Kyiv : VPTs "Kyivskiy universytet". 852 s. [in Ukrainian].
7. Osodlo V. I. (2012). Psykholohiia profesiinoho stanovlenniia ofitsera [Psychology of professional development of an officer]. Kyiv : PP "Zoloti vorota". 463 s. [in Ukrainian].
8. Petruk V. A. (2006). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnik fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnostei u protsesi vyvchenniia fundamentalnykh dystsyplin [Theoretical and methodological principles of formation of professional competence of future specialists in technical specialties in the process of studying fundamental disciplines]. Vinnytsia : Universum-Vinnytsia. 292 s. [in Ukrainian].
9. Profesiinyi standart ofitsera taktychnoho rivnia Zbroinykh Syl Ukrainy – fakhivtsia viiskovoho upravlinnia (2016) [Professional standard of a tactical level officer of the Armed Forces of Ukraine – a specialist in military management]. Kyiv. 51 s. [in Ukrainian].
10. Snihur L. A. (2010). Viiskova psykholohiia i pedahohika [Military psychology and pedagogy]. Lutsk. 576 s. [in Ukrainian].
11. Iahupov V. V. (2004). Viiskova psykholohiia [Military psychology]. Kyiv : Tandem. 656 s. [in Ukrainian].
12. Iahupov V. V. (2000). Viiskova dydaktyka [Military didactics]. Kyiv : VPTs "Kyivskiy universytet". 400 s. [in Ukrainian].

Okaievych A. V. Theoretical aspects of research of the problem of formation of professional qualities of future officers in higher military educational establishments

The article analyzes the current pedagogical problem of forming the professional qualities of future officers of the Armed Forces of Ukraine in higher military educational institutions.

It was found that the peculiarities of professional training of future officers are due to the need to change the system of military education in Ukraine in accordance with the outlined directions of its development, taking into account the experience of training officers in educational institutions of NATO member countries. In addition, in the process of professional training of future officers, it is necessary to take into account the experience gained by servicemen of the Armed Forces of Ukraine in combat missions during the Joint Forces Operation and the anti-terrorist operation.

It is determined that in the professional training of future officers one of the priority tasks is the formation of professional qualities of servicemen in accordance with today's challenges and mastering by cadets practical mechanisms for solving urgent tasks of professional activity through introduction and use of active forms and methods of training.

The generalization of the views available in modern psychological and pedagogical discourse on the peculiarities of professional training of future officers in higher military educational institutions and the conditions of specific educational environment, methods of teaching and educating cadets, the implementation of which contributes to improving the professional qualities of officers. The set of requirements for an officer of the tactical level and his qualification as a military specialist, competencies formed during the educational activities of a higher military educational institution and learning outcomes based on the profile of the specialization program are determined. The factors inherent in the officer and the essential characteristics of future officers as key subjects of military-professional activity are specified: activity, productivity, integrity, systemic manifestations of professional qualities in military-professional activity.

Key words: *cadet, future officer, subject, military-professional activity, higher military educational institution.*